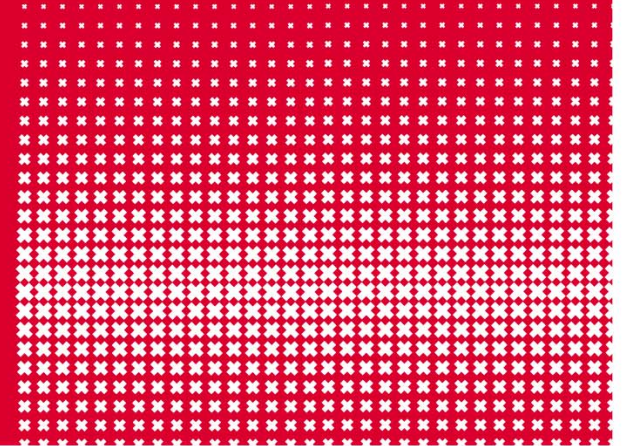
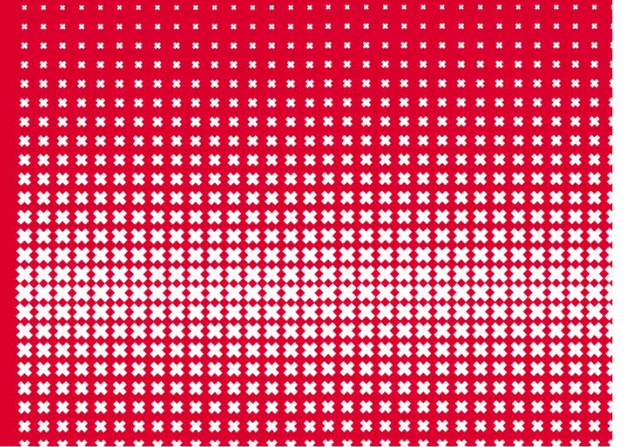

Teksten leren schrijven in het algemeen vormend en beroepsonderwijs

Martine Braaksma
Anne Toorenaar
Gert Rijlaarsdam

Drie leersituaties op een rij

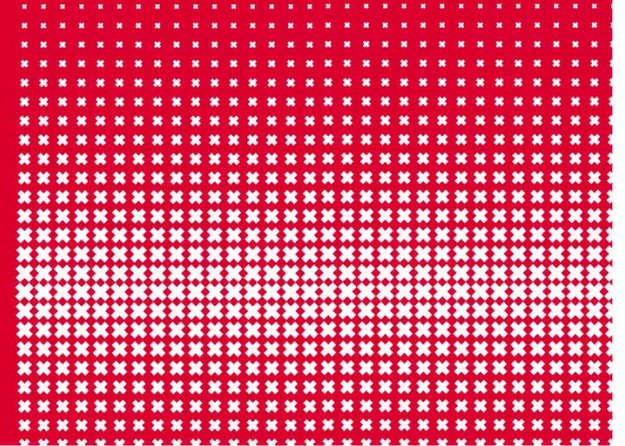
En een toetje

BERT

De Smikkelcasus

Of: schrijfonderwijs kan leuk zijn

Regulier schrijfonderwijs

- Saai
- Boek biedt redelijke opdrachten maar wat leren leerlingen?
- Taak: schrijf, soms met een lijstje (een goede tekst bevat...1.....,2...., 3.....)
- Wat leerlingen leren van taak 1 komt niet terecht in taak 2
- Mogelijke oplossing is herschrijftaak, maar dat vinden leerlingen niet leuk
- Leerlingen leren niet werkelijk wat een goede tekst is

Smikkel casus

- Leerlingen leren criteria voor argumentatief schrijven: wat maakt een tekst effectief?
- Gericht op al aanwezige kennis bij leerlingen in plaats van kennisoverdracht door docent
- Vier lessen van 45 minuten
- Kleinschalige case study: eerste klas van multiculturele school, 16 leerlingen (gymnasium, aso?)

Les 1: presentatie casus

Stel je voor:

Op de verpakking van de Smikkelrepen die je wel eens eet, heb je zien staan dat je twee gratis bioscoopkaartjes kunt krijgen. Op de verpakking staat:

**SPAAR VOOR TWEE GRATIS
BIOSCOOPKAARTJES!!!**

Dit moet je doen:

Op de wikkels van de Smikkelrepen zit 1 spaarpunt. Spaar 10 punten en stuur deze in een voldoende gefrankeerde envelop naar: Smikkel Spaaractie, Postbus 3333, 1273 KB Etten-Leur, Nederland. Stuur ook €0,39 aan postzegels mee voor de portokosten. Vermeld duidelijk je naam, adres, postcode en woonplaats en de gratis (GRATIS!) bioscoopkaartjes worden dan zo spoedig mogelijk thuisgestuurd. Deze actie loopt tot 15 april 2003.

Communicatieve situatie

Het is 7 april 2003. Je hebt 8 punten bij elkaar gespaard, maar nu kun je nergens meer repen met punten vinden. Op de repen in de winkels zit geen spaarpunt meer, hoewel het nog geen 15 april is. Je hebt je 10 punten dus niet bij elkaar kunnen krijgen.

Toch wil je de twee bioscoopkaartjes wel graag ontvangen.

Je stuurt daarom je 8 punten op en doet er twee hele wikkels zonder punt bij.

Schrijfopdracht

Schrijf een brief die je meestuurt met de punten en de wikkels. Vertel waarom je geen tien punten kunt opsturen. Overtuig het bedrijf Smikkel ervan dat jij die twee bioscoopkaartjes wilt ontvangen en dat jij er niets aan kunt doen dat je geen tien punten hebt. Zorg ervoor dat ze jou de bioscoopkaartjes toch sturen!

Eerste versie brief “Adriaan”

Maandag 7 april

Geachte medewerkers van het bedrijf Smikkel,
Ik deed mee aan de spaaractie van Smikkel om twee bioscoopkaartjes te winnen. Na een tijdje had ik al acht punten gespaard. Na een tijdje kon ik geen Smikkelreep meer vinden waar een spaarpunt op zat. Ik ging elke snoepwinkel af waar ze een Smikkelreep verkochten, maar ik heb helemaal niks gevonden! Dus hierbij geef ik u twee wikkels zonder spaarpunt erop om te bewijzen dat ik wel tien repen heb gegeten. Ik hoop dat u mij kunt helpen door alsnog de bioscoopkaartjes te geven. IK hoop dat u mijn probleem snapt.

Hoogachtend,
“Adriaan” [adres]

Les 2

- Klas verdeeld in twee keer twee groepen:
 - Management teams: selecteren twee winnende brieven (uit acht)
 - Onderzoeksteams: observeren MT's om uit te vinden welke criteria gebruikt zijn om winnende brieven te selecteren

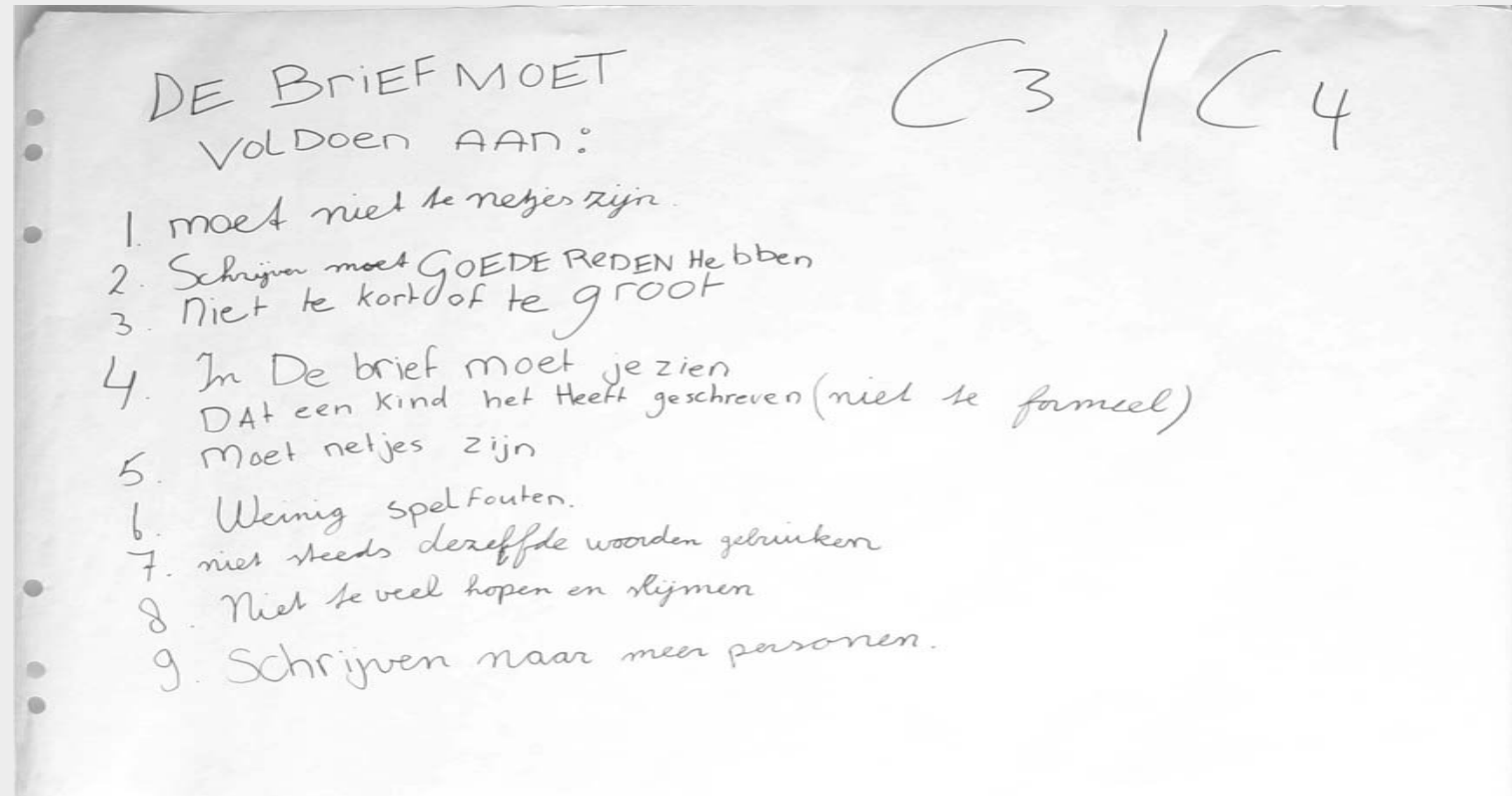

Les 3

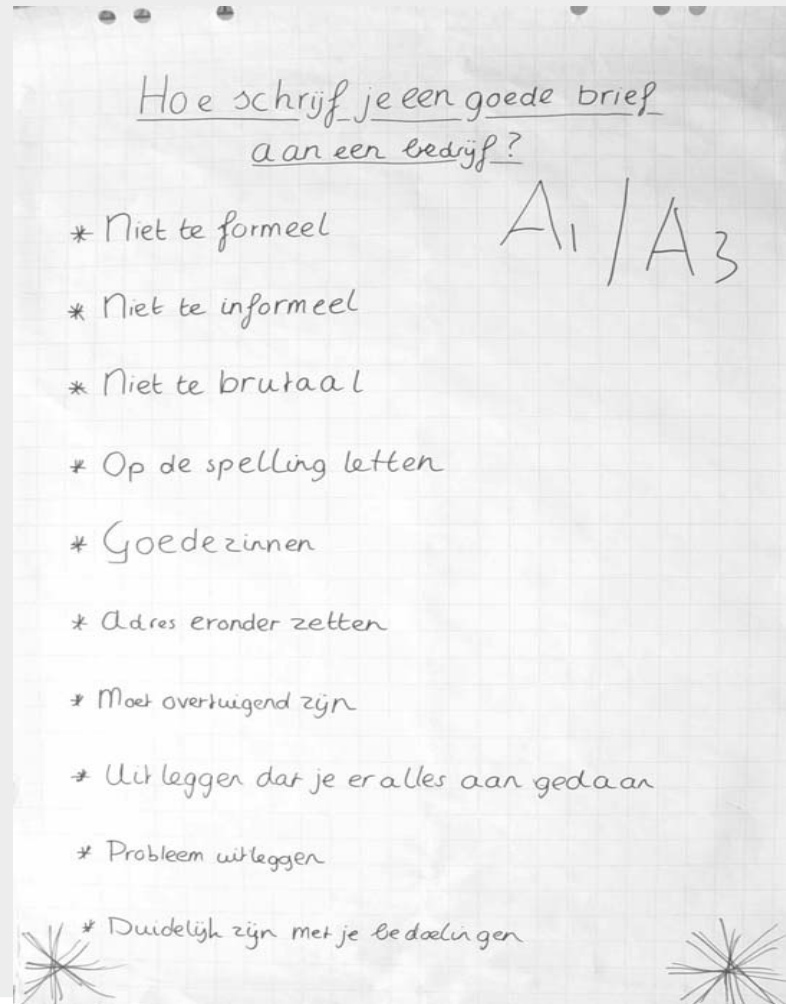
- Onderzoeksteams: schrijven criteria op poster
- Onderzoeksteams: presenteren poster aan de hele klas
- Management teams: lezen winnende brieven voor (refererend aan de poster)

Poster onderzoeksteam 1

Poster onderzoeksteam 2

Les 4

- Herschrijven eerste versie van de brief
- Evaluatie van de lessen

Revisies “Adriaan”

The screenshot shows a Microsoft Word document titled "revisions Adrian.doc" with the following content:

maandag 14 april 2003

Geachte medewerkers van het bedrijf Smikkel,

Ik las over de spaaractie van Smikkel dat je twee bioscoopkaartjes kan winnen als je tien punten wint. Daarom deed ik eraan mee en na een tijdje had ik al 8 punten behaald! Vol vreugde ging ik naar een snoepwinkel waar ze Smikkelrepen verkochten, maar ik heb helemaal geen enkele reep gevonden met een spaarpunt erop! Dus toen dacht ik dat de actie al voorbij was, maar dat kan natuurlijk niet, omdat de actie loopt tot 15 april! Toen ging ik naar een andere winkel maar daar was het ook niet en toen ik heel wat winkels langs was gegaan dacht ik eraan om twee wikkels zonder spaarpunt te kopen en u een brief schrijven om u uit te leggen dat ik er alles aan gedaan heb om tien punten te verzamelen. In deze brief vindt u ook de twee wikkels zonder spaarpunten en de wikkels met spaarpunten om u te bewijzen dat ik wel tien repen heb gekocht. Ik hoop dat u mijn probleem snapt en dat u me kan helpen met mijn probleem. Is het mogelijk dat u mij nog twee bioscoopkaartjes kan opsturen?

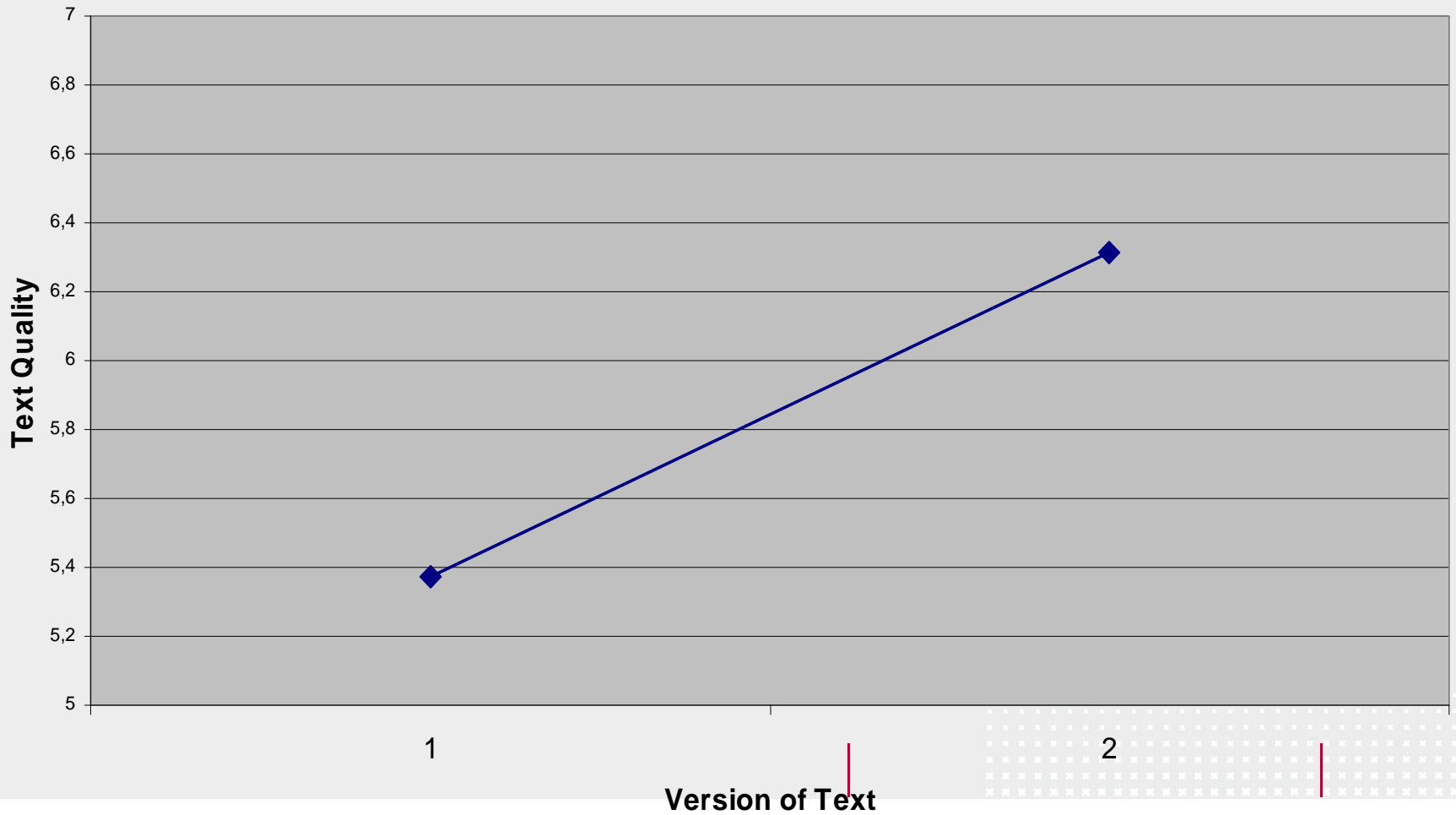
Hoogachtend,

'Adrian' Last name
[Address]

The right side of the document shows a list of deleted text:

- Deleted: →
- Deleted: →→→→→Maandag 7 april
- Deleted: deed mee aan
- Deleted: om
- Deleted: te winnen. Na een tijdje had ik al acht punten gespaard. Na een tijdje kon ik geen Smikkelreep meer vinden waar een spaarpunt op zat. Ik ging elke snoepwinkel af waar ze een Smikkelreep
- Deleted: niks gevonden! Dus hierbij geef ik u
- Deleted: erop
- Deleted: gegeten. Ik hoop dat u mij kunt helpen door alsnog de bioscoopkaartjes te geven. IK
- Deleted: snapt.

Effect van lessen

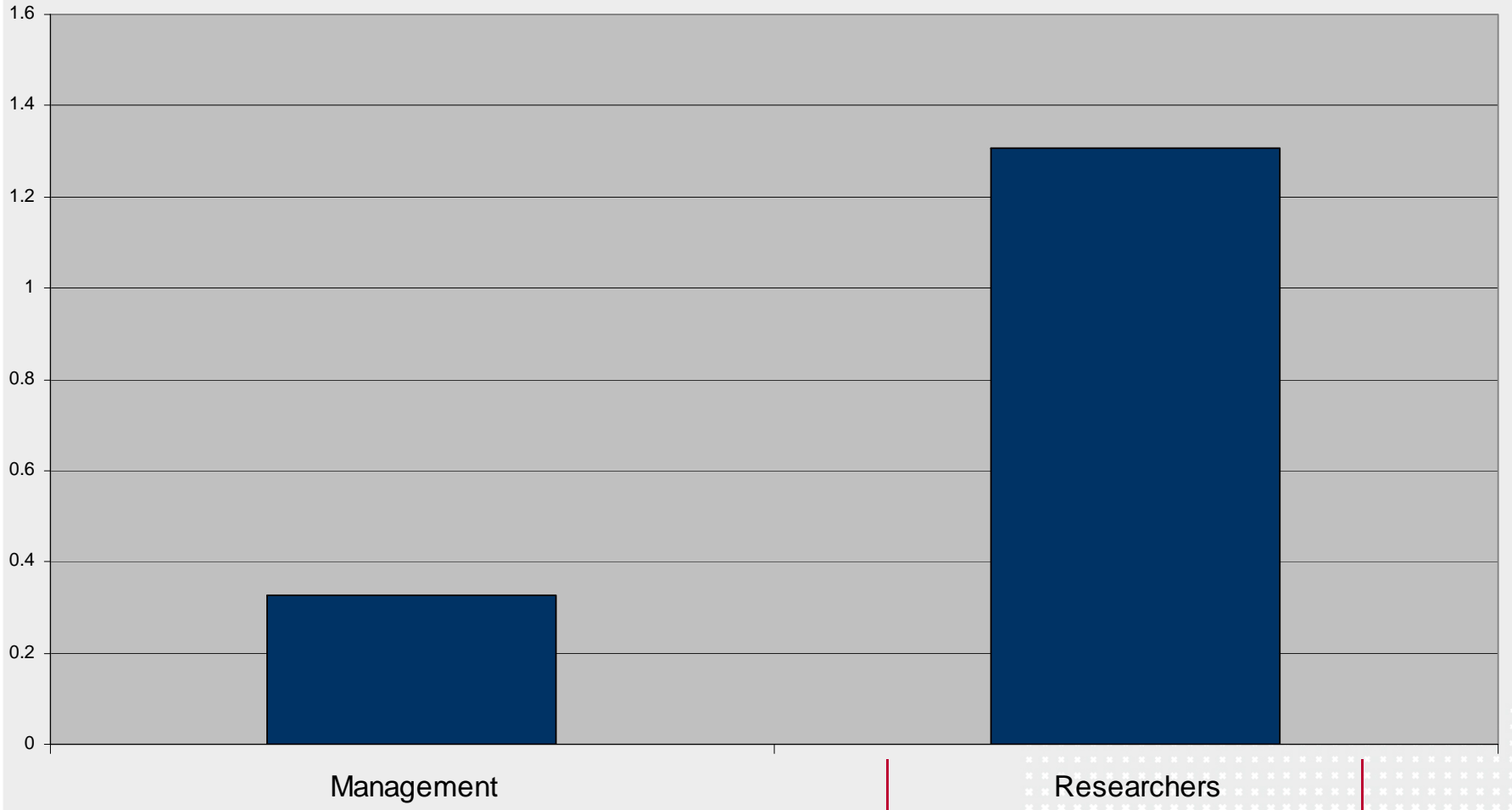
Effect van lessen

- Vooral ‘pragmalinguïstische items’:
 - Laten zien dat je er alles aan gedaan hebt om te voldoen aan de eisen
 - Extra inspanning om de lezer te overtuigen

Effect van condities

Evaluatie

Waargenomen kwaliteit:

- Lessenserie werd gewaardeerd (schoolcijfer 8+)

Effect op leerresultaat:

- Alle brieven gaan vooruit (behalve eentje...):
- Vooral vooruit op retorische aspecten, overtuigingskracht

Leergedrag:

- Kwaliteit van onderzoek door leerlingen:
 - 80% van wat er op de posters staat, komt uit de discussie
- Leerlingen waren actief betrokken;
 - herschrijfles was erg levendig: 'time-on –task' 90%

Evaluatie (vervolg)

Theoretische bijdrage:

- Onderzoekers gaan meer vooruit dan MT's.
Bijdrage aan vakdidactische theorie

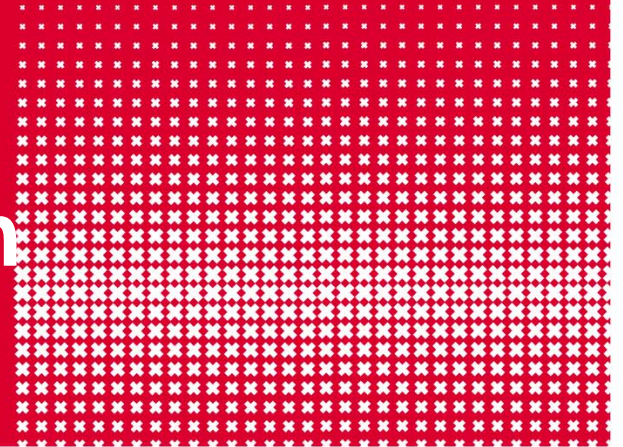
Praktische bijdrage: herontwerp:

- Zwakke plek: moment dat onderzoeksgroep vergadert over poster
- Herontwerp: op dat moment de MT's een taak geven: afwijzingsbrief laten opstellen

Het vak Nederlands afgestemd op de beroepsgerichte vakken in het vmbo

Voorbeeld van een ontwerponderzoek

Innovaties in Nederlands op het vmbo: *Stroom 1 & 2 (basis en kader) (bso?)*

Beroepsgerichte vakken

Zorg & Welzijn: werkplek carousel

Algemeen programma Nederlands

Status

- Methode gericht
- Niet gerelateerd aan beroepsgerichte vakken

Innovatie

- Link naar beroepsgerichte vakken
- Functionele context: communicatieve taken die gericht zijn op realistische taalsituaties

Doel

- Het vak Nederlands afstemmen/integreren met Verzorging
- Leren voor leerlingen meer:
 - betekenisvol
 - reflectief
 - gedeeld
 - gericht op transfer(gebaseerd op “Community of learners”)

Vmbo-leerlingen als auteurs van kinderboeken

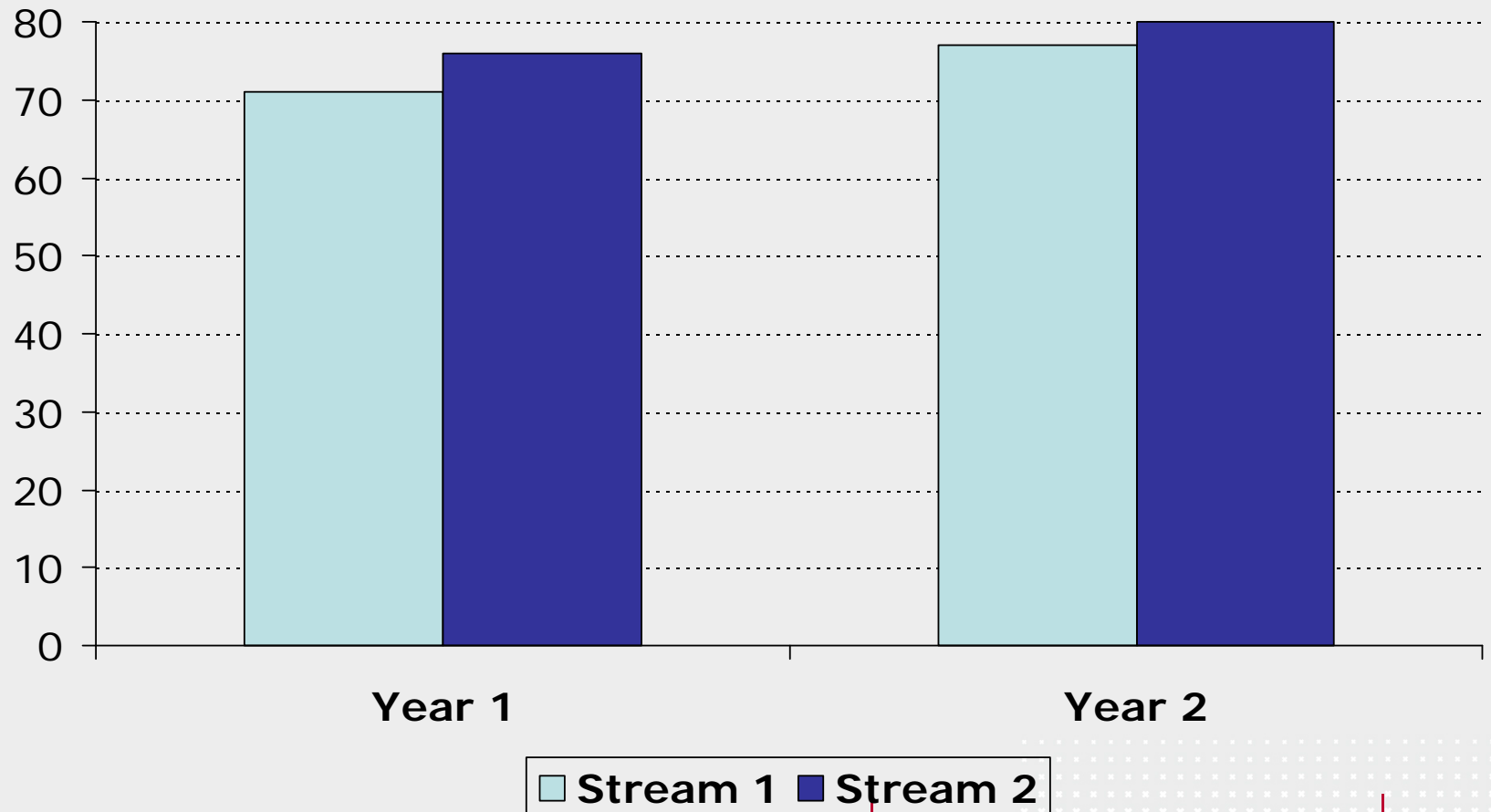
Vraag:

- Wat is het percentage gemiddelde 'time-on-task' leergedrag van leerlingen in vmbo (basis en kader) in derde leerjaar?
 - 20
 - 40
 - 60
 - 80

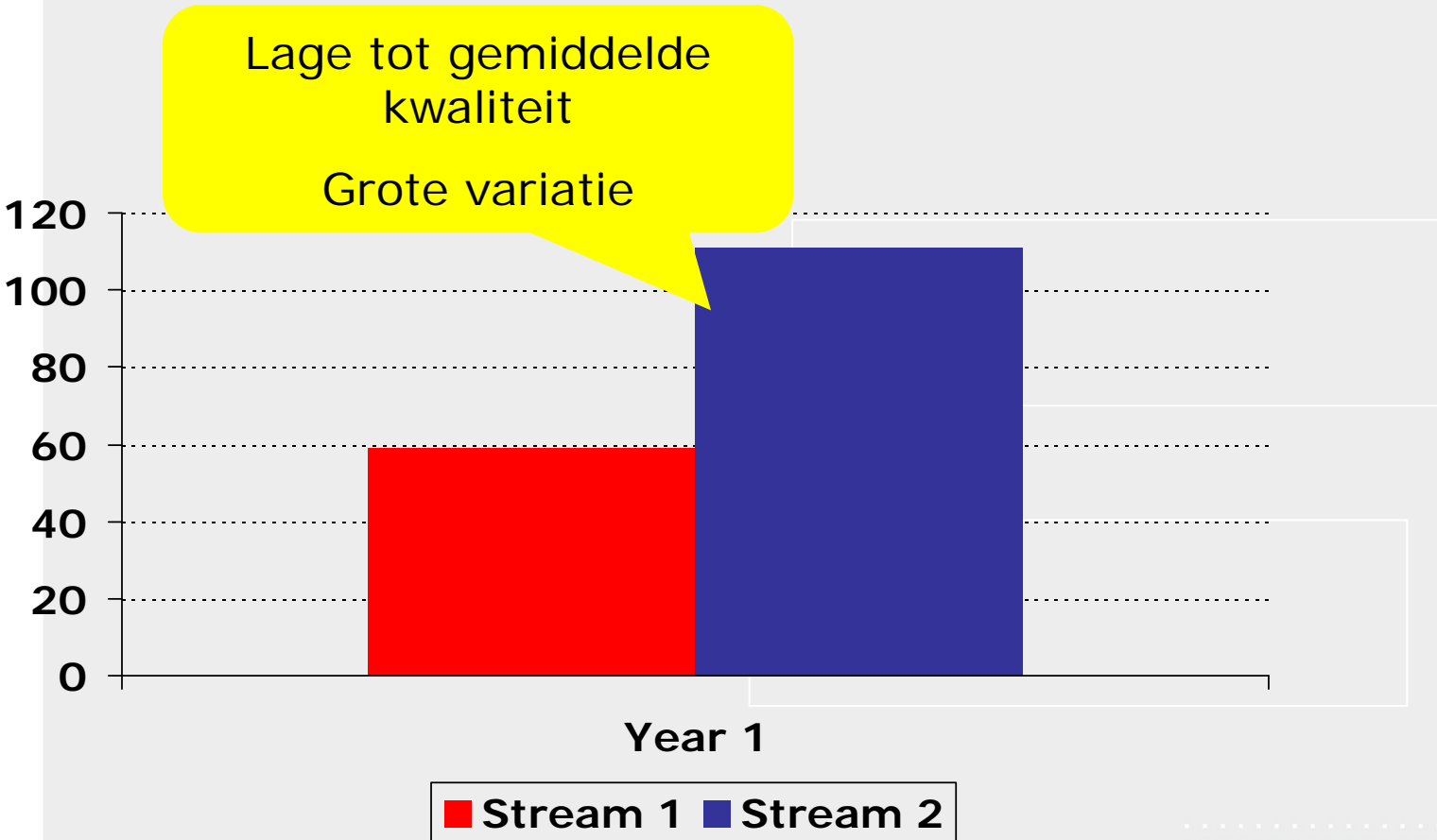

'Time-on-task' in auteurs-groepen

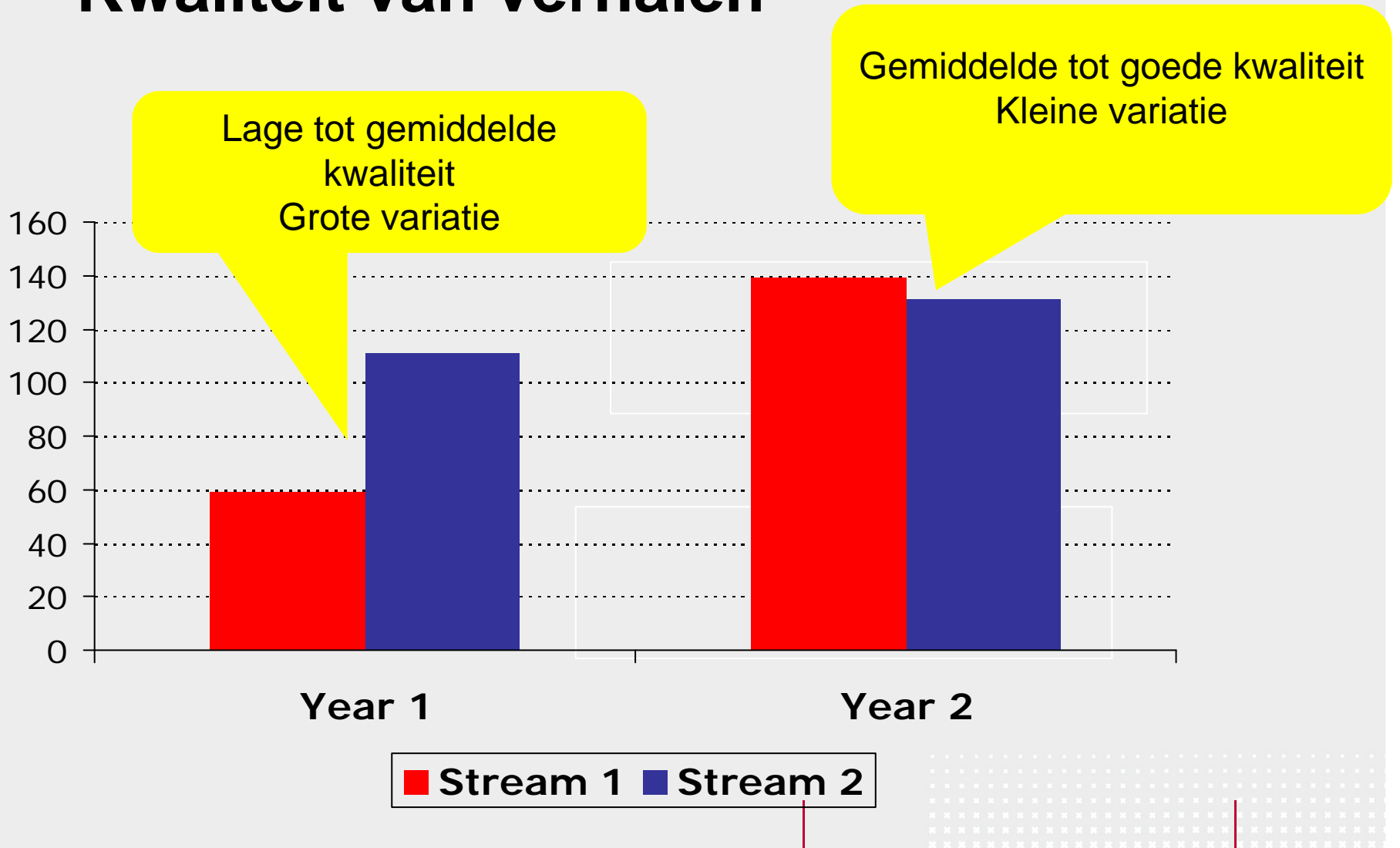

Kwaliteit van verhalen

Kwaliteit van verhalen

Hoe kan dit?

Jaar 1 ontwerp (2006): met CoL-principes

Fases	Activiteiten	Principes
Oriëntatie	Luisteren naar voorleesactiviteit docent	Reflectie
Ideeën genereren	Brainstormen in auteur-groepen	Delen
Schrijven	Schrijven van eerste versie, in groepen	Delen
Herschrijven & illustreren	Schrijven definitieve versie en illustreren, in groepen	Delen
Pre-testen tekst	Oefenen met voorlezen (tussen auteur-groepen)	Reflectie
Voorlezen verhaal	Activiteitenochtend in basisschool	Authentieke transfer

Jaar 2 (2007): herontwerp

Oriëntatie	Luisteren naar voorleesactiviteit docent
	Observeren 2006-leerlingen !
Ideeën genereren	Interviewen 2006-leerlingen !
	Brainstormen in auteur-groepen
	Hele klas: delen van ideeën tussen autorgroepen en de beste idee kiezen !
Schrijven	Schrijven van eerste versie, in groepen
Herschrijven & illustreren	Schrijven definitieve versie en illustreren, in groepen
Pre-testen tekst	Oefenen met voorlezen (tussen auteur-groepen)
Voorlezen verhaal	Activiteitenochtend in basisschool

Hulpmiddelen: voorbereiden van interview

Les 1 Introductie

Doel van deze les: kennismaken met het voorleesproject.

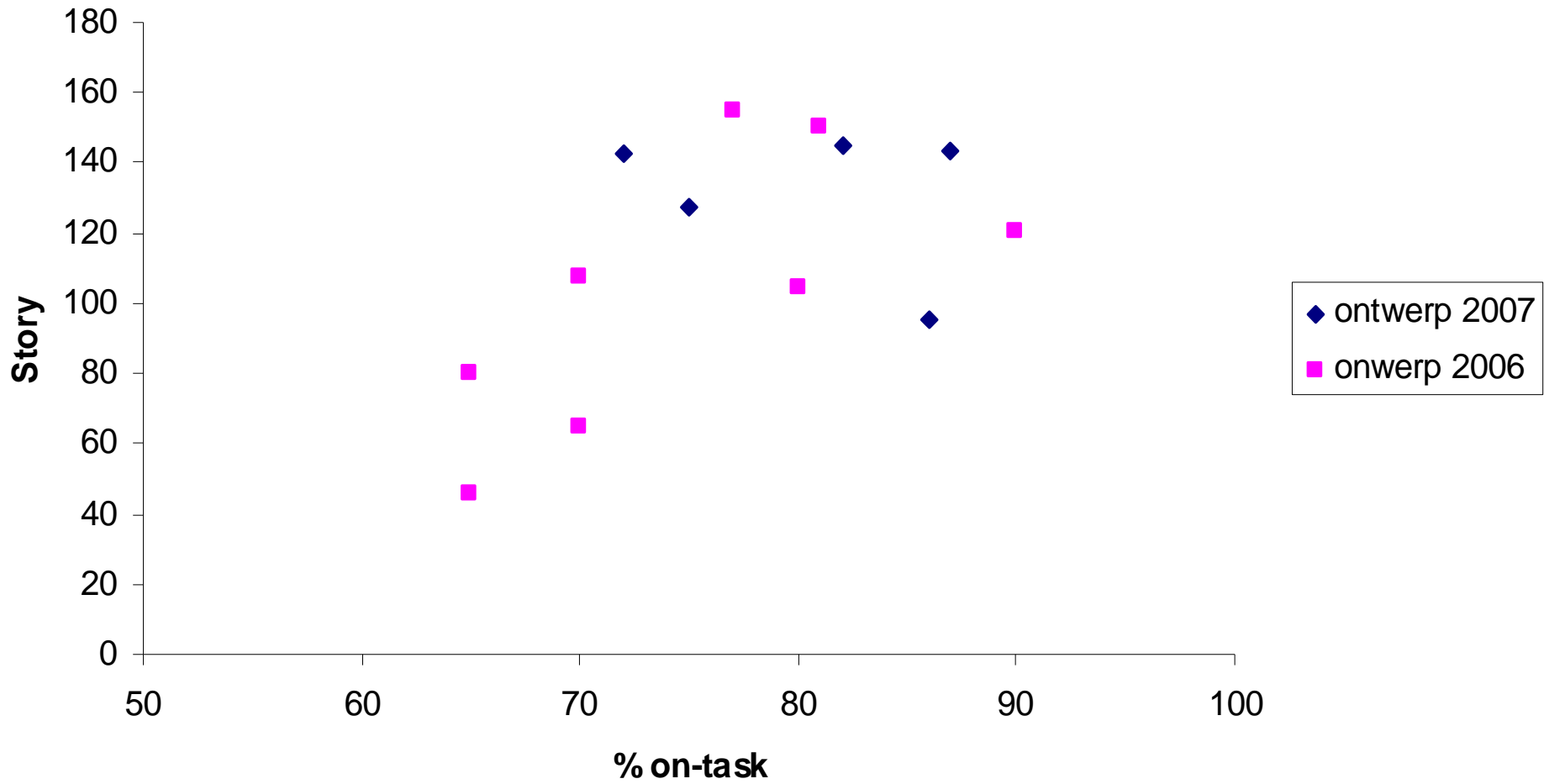
Vorig jaar hebben de huidige vierdeklassers een voorleesboek gemaakt en hebben dat voorgelezen op Toermalijn. Zij komen de volgende les om jullie vragen te beantwoorden.

Welke vragen gaan jullie aan de vierdeklassers stellen over het voorleesproject?
(Verzin minstens acht vragen)

1. welke verhalen over welke onderwerpen vinden kinderen het leukst?
2. wat doen jullie allemaal in die ochtend?
3. was het moeilijk om kinderen te laten luisteren?
4. wat vinden kinderen van die leeftijd interessant?
5. wat doe je als kinderen versuield worden?
6. wat word je ervan?
7. ~~heb je nog een tip?~~ is er nog iets dat je moet onthouden of moet weten?
8.
9.
10.

Stream 2

Heksje Thirsa en Bambi

Ze liepen richting de grote gevaarlijke waterval. Thirsa had nog nooit zo iets moois gezien en bleef er maar naar kijken. "Kom", zei Bambi, "we moeten er over heen". "Maar ...maar, maar, ik kan niet zwemmen" zei Thirsa geschrokken. Ze keken welke weg het beste was voor Thirsa. Ze liepen en ze liepen maar ze schoten er niks mee op. Dus moesten ze wel de rivier oversteken. De mama van Bambi zocht een grote boomstam voor hun allemaal. Thirsa zei: "ik neem wel een andere weg, ik durf het niet". Bambi zei: "doe niet zo raar, we willen je toch helpen" en trok Thirsa op zijn rug.

En daar gingen ze dan, met zijn allen op de grote boomstam. De waterval was heel krachtig, en de boomstam stond op barsten, de scheuren schoten er in.

Bambi was heel bang, maar liet het natuurlijk niet merken. "Mama!" schreeuwde Bambi.

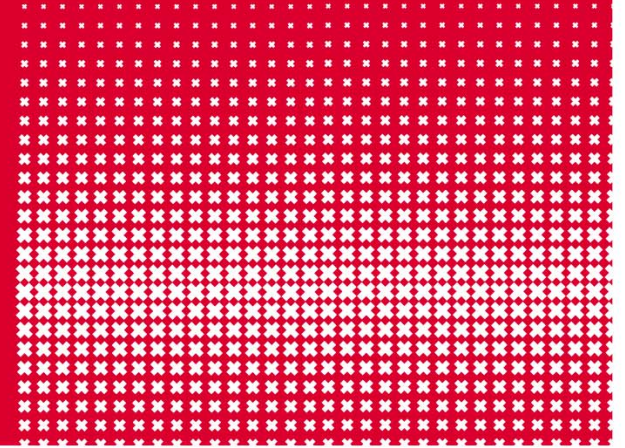
Omdat hij zo in paniek was, zag hij zijn moeder niet meer. "Daar, zie aan de overkant" zei Thirsa. "Mama!!" zei Bambi blij en wilde zo snel naar de overkant dat hij uitgled en van de boomstam afviel. Thirsa stak haar hand uit, maar ze was te klein. De moeder van Bambi sprong het water in en redde Bambi van het gevaar.

En toen was iedereen weer blij en ging weer verder.

Toen moesten ze door een dorenstruik heen en dan zouden ze aan komen bij de rand van de stad. Thirsa was dol gelukkig en nam van iedereen afscheid. Ze klom via een boom naar boven, en liep naar huis.

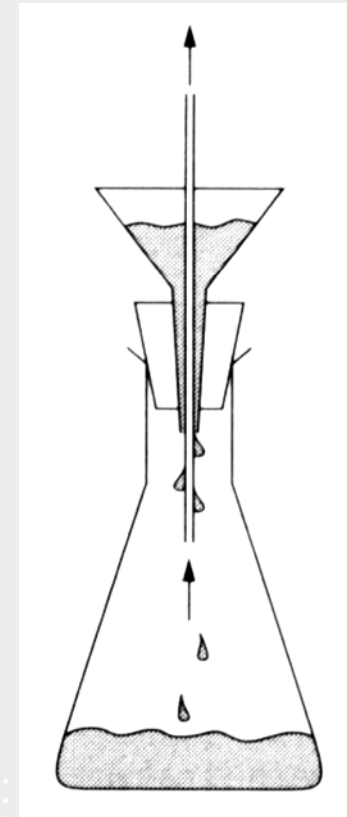
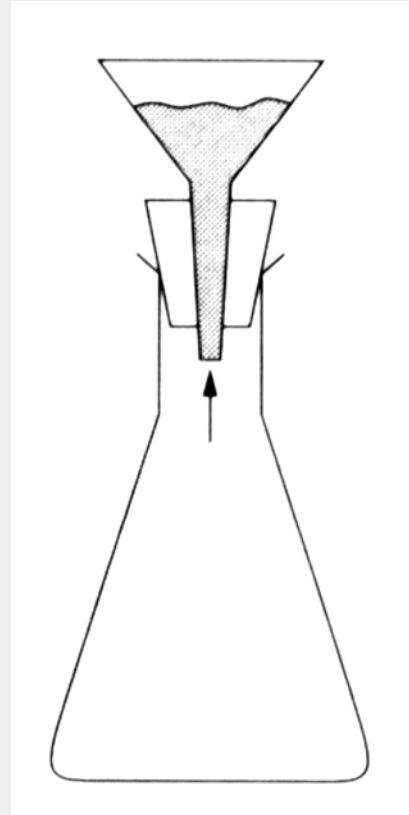
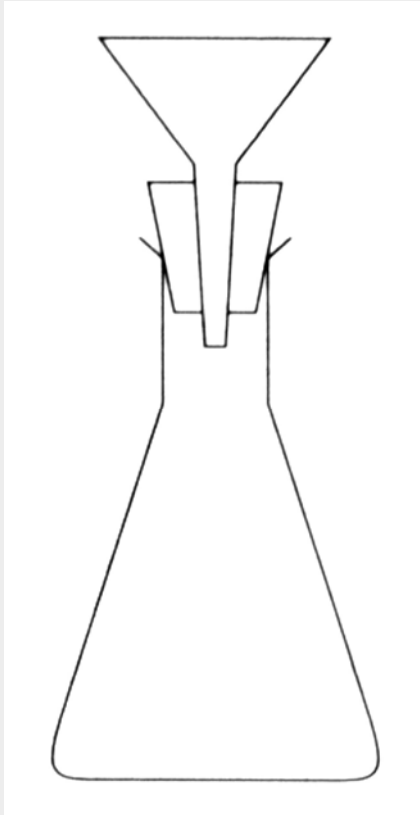

Natuurkundeproef

Leren van het observeren van lezers

Natuurkundeproef: bewijs dat lucht ruimte inneemt

Natuurkundeproef: handleiding

Je weet dat als er ergens lucht in zit in bv. een fles en die is afgesloten kan er geen lucht uit. Bv. je neemt een fles, kurk erin, trechter erin en je gooit water in de trechter dan komt er geen water in de fles terecht, want fles is afgesloten kan geen lucht uit.

Zodra je een rietje in de trechter stopt kan de lucht vanuit de fles via 't rietje naar buiten en kan 't water de fles binnenkomen.

Voer uit!

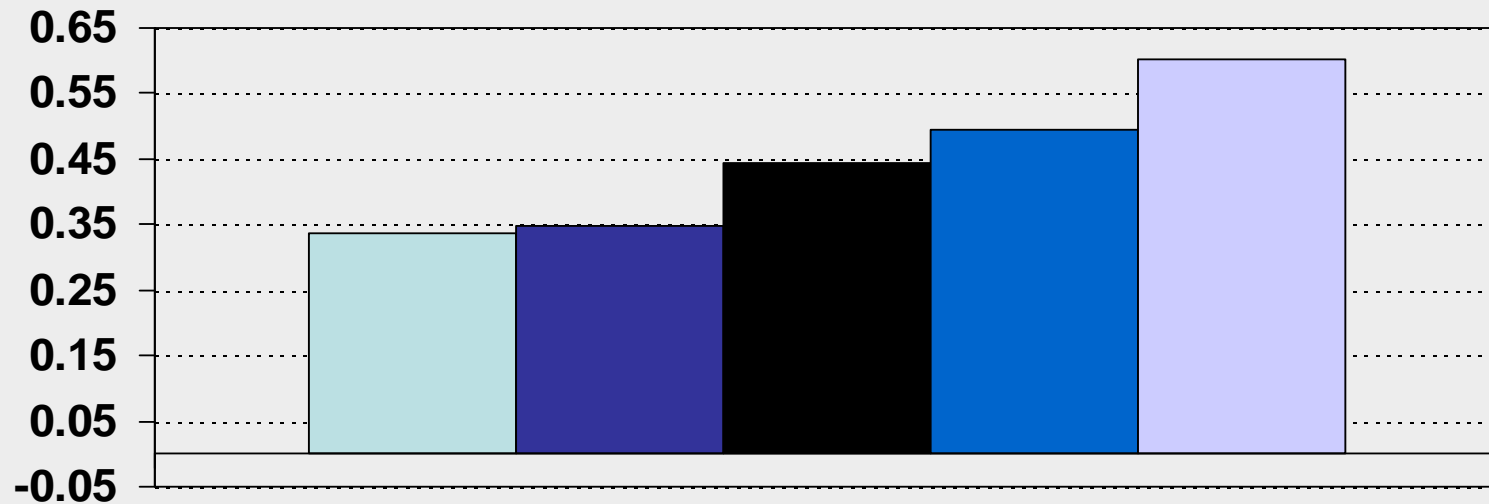

Observeren van de lezer

Natuurkundeproef: resultaten

■ Eerste versie

■ Eerste versie + revisie

■ Video (AT), geen commentaar

■ Video (ET), geen commentaar

■ Video (ET), met commentaar

Conclusies natuurkundeproef

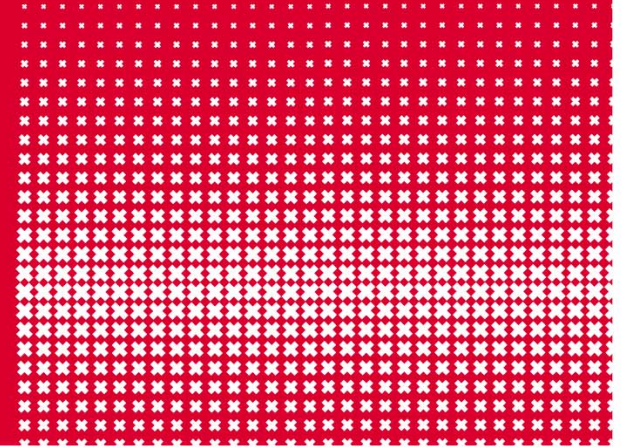
Observeren van lezers aan het werk ondersteunt de ontwikkeling van kennis over uit welke elementen een effectieve tekst bestaat ('genre bewustzijn').

En: het ontvangen van geschreven commentaar faciliteert extra transfer.

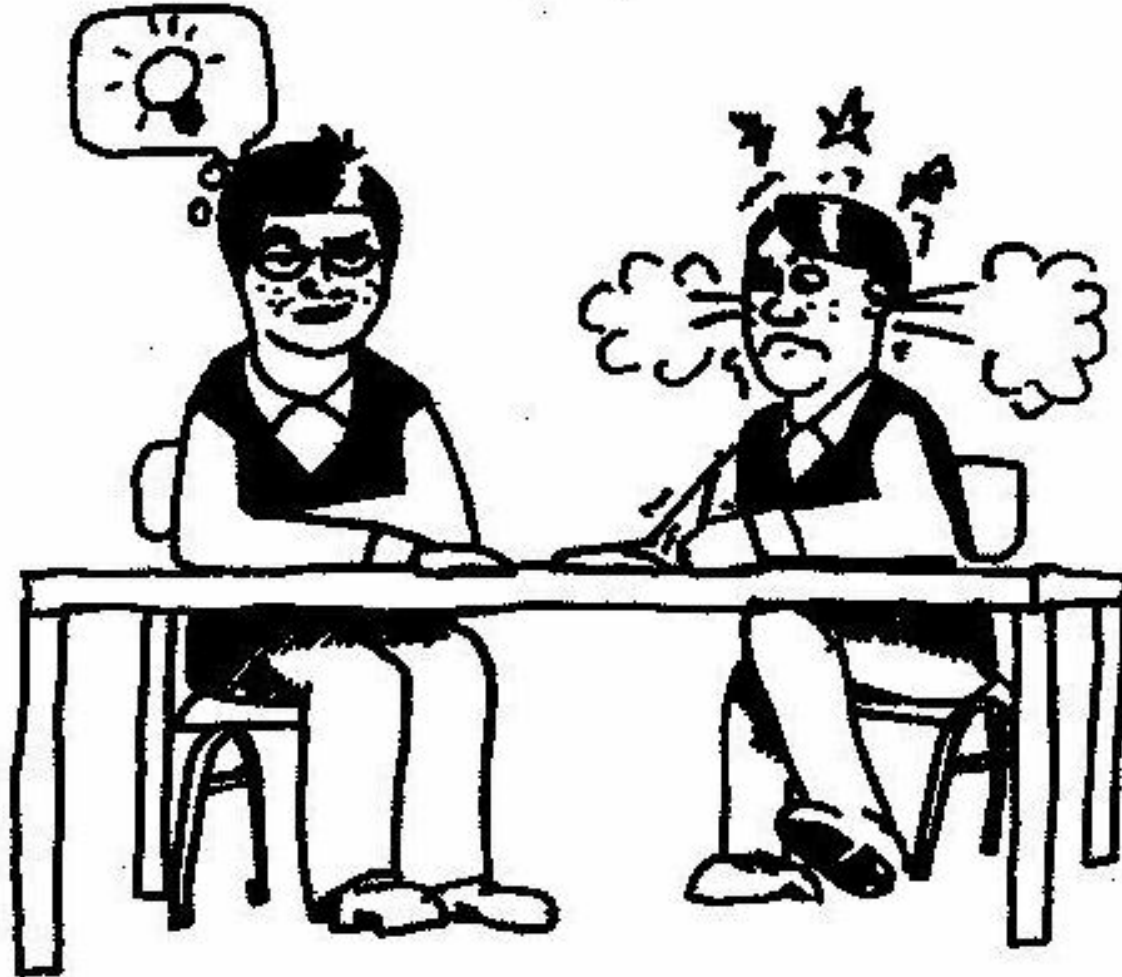

Het toetje

Leren schrijven zonder te schrijven

BART

Schrijftaak

- Niet zelf uitvoeren, maar observeren!

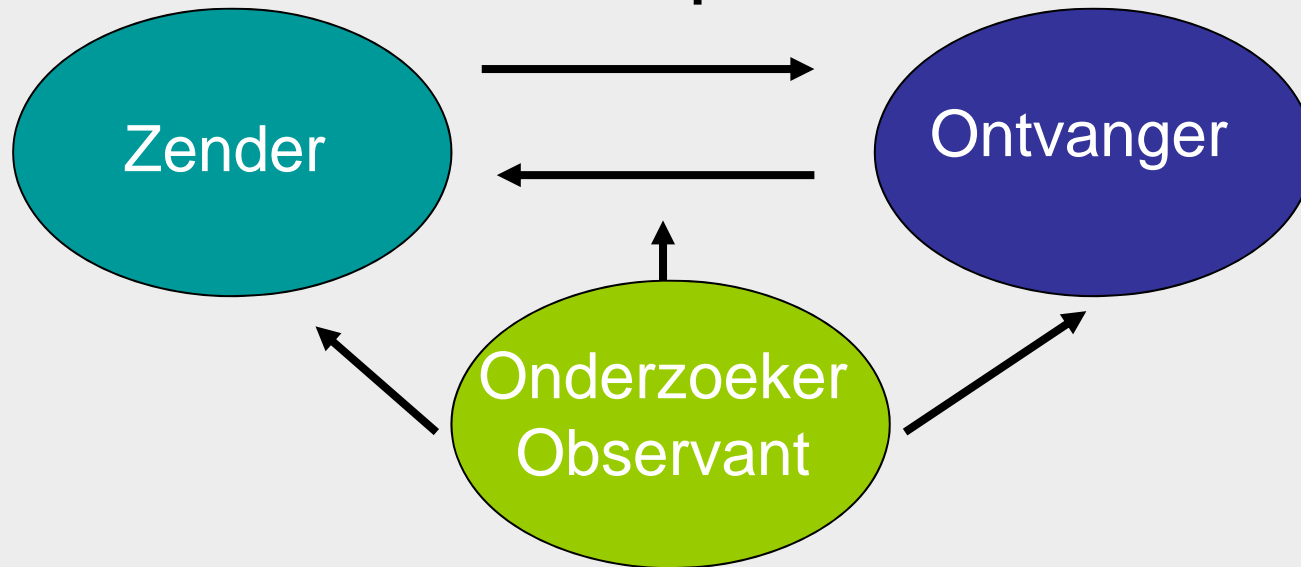

Conclusies

- Observerend leren effectiever dan zelf schrijven
- Ook transfer van observerend leren schrijven naar lezen
- Erg bruikbaar bij het tonen van verschillende schrijfaanpakken: beginnen / eindigen met een tekst, denken over een titel, reviseren, ...

Complete Communicatie Participatie Leermodel

- Communicatieve rollen/paren:
 - Schrijven heeft een doel en een publiek
 - Schrijver heeft toegang tot het leesproces, wat er in een lezer gebeurt, wat er met een tekst gebeurt.
- Instructieve rollen/paren:
 - Lezer informeert schrijvers over de kwaliteit van de tekst zoals de lezer die ervaart.
- Observeer/analyseer rol:
 - Leerders bestuderen het schrijf-, lees-, of schrijf-leesproces.

Meer informatie?

Mail: g.c.w.rijlaarsdam@uva.nl of braaksma@uva.nl

PowerPoint presentatie en meer taalonderzoek op:
www.rtle.nl

